

Bestandsplan Nord- Østerdal Røros Elgregion

Østre Område

Elg 2014-2017

BESTANDSPLAN FOR VALD/STORVILTOMRÅDER INNEN NORD-ØSTERDAL/RØROS ELGREGION 2014 – 2017

Østre Arbeidsområde

Denne planen er utarbeidet av representanter i ei arbeidsgruppe fra Røros Øst, Os Øst og Engerdal

INNLEDNING

Elgregion Nord-Østerdal-Røros ble formelt etablert 11. mars 1995 med tilslutning fra vald i følgende kommuner: Alvdal, Tynset, Tolga, Engerdal og Os kommuner i Hedmark fylke samt Røros og Holtålen (Ålen) kommuner i Sør-Trøndelag. Øvre Rendalen ble med i regionen fra 2000. Merkeprosjektet og trekkregistreringer har dokumentert at det er 2 hovedtrekk, et østlig og et vestlig, med adskilte sommer og vinterbeiteområder. Som en konsekvens av dette ble det enighet om å dele regionen i 2 arbeidsområder med et felles styre.

Bestandsplanen som nå legges fram, er den femte i regionens historie, og gjøres gjeldende for perioden 2014-2017. Nytt er det nå at det lages en helt egen plan for østre del, og en helt egen plan for vestre del.

Med utgangspunkt i elgregionens plan kan godkjente elgvald lage lokale bestandsplaner som legges fram for kommunen til godkjenning. Dette skal føre til flerårig tildeling av kvote.

Elgregionen forventer at kommunene slutter seg lojalt til planen, og legger den til grunn for sine vedtak og tildelinger av kvoter.

Østre arbeidsområde er valdene i Røros øst, Os Øst og Engerdal nord for rv.218 og rv. 26 fra riksgrensa til Isterfossen.

Følgende vald er i dag medlemslag i Nord-Østerdal Røros elgregion østre del. Valdene i gult er utmeldt fra 2015.

Nørdalen Viltstellområde	Os
Tufsingdalen viltstellområde	Os
Finnfloen/Klompan	Røros
Strikkertvollen elgvald	Røros
Hyllingsdalen Storviltområde	Røros
Pantslåtten / Stikkildalen	Røros
Valsetlia	Røros
Storwartz viltområde	Røros
Vaula Viltområde	Røros

Hyllingsdalen Storviltområde	Røros
Hådalen jaktområde	Røros
Statskog Røros østre almen.	Røros
Engerdal fjellstyre	Engerdal

Bakgrunn / registreringer

Det er merket 158 elg innenfor elgregionen siden 1993. Det ble i 2005 utarbeidet en oversikt over merka elgene med når og hvor de er merka, og med en kartdel hvor hovedtrekkene sommer og vinter er digitalisert. Hovedtrekkene går i nord/sør- og vest/øst retning fra/til vinterbeite.

Gjennom merkeprosjektet er det registrert at snøforholdene hovedsakelig styrer trekketidspunktene, men noen få elger ser ut til å trekke noe mer uavhengig av snøen. Disse dyrene kan begynne trekket allerede under elgjakta og er fremme i vinterområdene før det er kommet noe snø av betydning. På den andre siden er det enkelte dyr som blir stående igjen i sommerområdene langt utover høsten/vinteren. Det er de samme dyrene fra år til år, som enten trekker tidlig eller sent. Det må også antas at kalvene til disse kollene vil få samme trekkrytmen.

Snødybden utover vinteren ser ut til delvis å styre lengden av trekket det enkelte år.

De eldre kollene bruker de samme sommerområdene hvert år. Når de først har etablert område vil de tilbringe sommeren i samme trakten resten av livet. Noen radiomerka elgkoller ble peilet i tiden rundt kalving, og det viste seg at de velger samme kalvingsplass fra det ene året til det andre.

De få oksene vi har fulgt synes i hovedsak å bruke de samme sommer- og brunstområdene fra år til år, men særlig et stykke ut i brunsten begynner de å vandre over noe større områder.

Kartene over trekkregistreringene ligger på hjemmesida til elgregionen www.fjellelg.no

Østre arbeidsområde.

Sommerbeitene i østre arbeidsområde er høyst forskjellige. Mesteparten av sommerbeitene i Røros kommune ligger i det svært produktive Trondheimsfeltet og har derfor en meget høy produksjon av attraktive beiteplanter. Sommerbeitene i Femundsmarka er imidlertid av en helt annen kvalitet (magre og tørre områder). Dette gir seg klare utslag i størrelse og kondisjon på elgen.

I vinterhalvåret samles elgen i barskogsområdene på begge sider av Femunden. Særlig områdene på østsiden av Femunden har store ansamlinger av elg om vinteren. Dette er meget næringsfattige områder uten annen vintermat for elg enn furu.

Det er utført en mindre beiteundersøkelse (hovedoppgave ved NLH) i området. Videre ble beitesituasjonen bedømt av Erling Solberg, NINA under en befarings i mars 2000. (Se vedlegg 1) Konklusjonene er meget klare og sier at vegetasjonen i området er preget av sterk beiting over lang tid. Tilveksten av bjørk og furu er sterkt redusert og elgbeitet i området er nedslitt og synes å være lite i stand til å regenerere. Solbergs fullstendige rapport vedlegges driftsplanen. I områdene på vestsiden av Femunden er det ikke så hardt nedbeitet. Dette området er da også frodigere og har større produksjon av beiteplanter.

BESTANDSPLANPERIODE

Planen gjelder for perioden 2014 – 2017.

Målsettinger / tiltak

Hovedmål

Bestandsplanens hovedmål er å tilrettelegge for en bærekraftig utvikling av elgstammen gjennom en stammevis forvaltning med høy produksjon, sunne og friske dyr, riktig kjønns- og aldersfordeling (1,5 -1,8 ku per okse), som er tilpasset beiteressurser, skogbruk, trafikk og andre samfunnsinteresser.

I bestandsplanperioden (2014 - 2017) er målsettingen å stabilisere elgstammen slik at det oppnås en akseptabel produksjon av vinterbeite.

Bestandsutviklingen vurderes etter 2 år. Hvis bestanden ikke nærmer seg ønsket mål må det gjøres tiltak.

Delmål / Tiltak for hele Østre området

Delmål

- Det opprettes ei fast arbeidsgruppe for Østre område som har møter før og etter elgjakta for å se utviklingen i bestanden, tolke fellingsresultater og vurdere eventuelle tiltak.
- Få alle lag til å føre Sett-elg-skjema. Dette for å få ut gode statistikker i hjorteviltregisteret som kan brukes med tanke på tildeling av fellingstillatelser.
- Arbeide for tidligere jaktstart spesielt i Røros-området før elgen trekker ut. Dvs. elgregionen forsøker å komme i dialog med offentlige myndigheter slik at en søknad imøtekommes med tidligere jaktstart (Det søkes om 14 dagers tidligere start) Dette i forbindelse med revisjon av forskriftene i 2017.
- Rettferdig økonomisk fordeling av elgjaktinntektene til alle rettighetshavere ved økonomiske overføringer fra sommerområder til vinterbeiteområder.(beite/tiltaksavgift, skadeerstatning og bidrag til foring)
- Søke 100 % oppslutning til elgregionen i Østre område.
- Gjennom tiltak begrenses beitetrykket i vinterbeiteområder. En fortsetter med foring der en ser det er nødvendig, samtidig er det et viktig trafikksikkerhetstiltak. Også nødvendig med økt trykk på forsinkelsesforing mellom sommer og vinterbeite.
- Arbeide for et såkalt «merkeprosjekt» der en samler inn møkkprøver av felte elger, og sammenligner det med elg på vinterbeite.

Tiltak

- Fastsette årlig medlemsavgift og beite/tiltaksavgift av en slik størrelse at de planlagte tiltak kan gjennomføres, samt utarbeide driftsbudsjetter i perioden.
- Forsinke elgens trekk fra sommerområdene til vinterområdene ved forsinkelsesforing.
- Kontroll av alle felte dyr.
- Hvis ikke bestandsmål oppnås kan det vurderes utvidet jakt.
- Foring i vinterbeiteområdene gjennomføres i særskilte tilfeller, dette for å hindre/ redusere viltpåkjørslar på vei og jernbane. Tiltaket kan også ha en positiv effekt på beiteskader på yngre produksjonsskog.

Retningslinjer for bruk av beite/tiltaksavgift.

Ordningen med beite-/tiltaksavgift har som siktemål å bidra til en reduksjon av skogskader i beiteutsatte vinterbeiteområder.

Det blir nå gitt en samlet tildeling over fire år og beite/tiltaksavgiften betales per. Skutte dyr det enkelte år. Avgiften fastsettes av årsmøte og administreres av elgregion. Avgiftens størrelse kan settes forskjellig for de to arbeidsområdene. Avgift som kommer inn fra det enkelte område skal brukes til spesielle tiltak innen det tilhørende vinterbeiteområde.

Innenfor vedtatte områder kan det iverksettes tiltak som markberedning, toppreising, hogst av beitetrær, skadeerstatning. Ved foring med rundballer må en følge retningslinjer med når, hvor og hvordan det skal fores. Det kan også brukes midler til tiltak i sommerbeiteområdene, f. eks. foring for å prøve og holde elgen lenger i sommerområdene utover høsten/vinteren. Slike tiltak forhåndsgodkjennes av den enkelte styrerepresentanten for sin kommune.

Styret/årsmøte kan også bestemme at det kan brukes av beite/tiltaksavgiften til bl.a. å framskaffe mer kunnskap om elgstammen og dens bruk av områdene. Dette kan være utfyllende merking, tellinger, hovedoppgaver o.l. I svært beiteutsatte områder kan det gis mulighet for utbetaling av erstatning for skogskader.

Avskytingsmodeller i planperioden:

Utarbeide 4-årige avskytingsmodeller i samsvar med målsettingene og den aktuelle bestandssituasjon innen den enkelte kommune. Regionen anbefaler en vektgrense for nedklassifisering til ungdyr i vald med bestandsplan. Lokale forhold kan medføre at denne grensen justeres lokalt. I statistikkammenheng må alle dyr føres etter sin biologiske alder.

Elgbestanden i Nøre har individuelle forskjeller, dette gjelder bl.a. produktivitet, tetthet og ku/okse forholdet i elgstammen. Det vil i planperioden kunne være behov for å benytte forskjellige avskytingsmodeller i ulike deler av regionen for å nå de felles målsettingene som det er enighet om og for å ta hensyn til rettighetshavernes formelle organisering i forhold til kommunene.

For større vald som søker kommunen om godkjenning av bestandsplan etter hjorteviltforskriftens § 13, bør det legges opp til følgende avskyting i regionen som fordeles ut fra en av følgende modeller:

Modell 1.

maksimum 15 % ku

maksimum 15 % Eldre okse

minimum 70 % kalv/ungdyr (35 % skal være minimum kalv, 35 % ungdyr, deles 50/50 begge kjønn)

Modell 2.

maksimum 15 % eldre ku

maksimum 20 % eldre okse

minimum 65 % kalv/ungdyr

Modell 3.

20 % Eldre ku

20 % Eldre Okse

60 % Kalv/Ungdyr

Modell 4.

maksimum 25 % eldre ku

maksimum 20 % eldre okse

minimum 55 % kalv/ungdyr

Regionen anbefaler en vektgrense for nedklassifisering til ungdyr i vald med bestandsplan. Lokale forhold kan medføre at denne grensen justeres lokalt. I statistikksammenheng må alle dyr føres etter sin biologiske alder.

AVSKYTUNGSPLAN

Tildelingen skjer for 4 – år, med forslag på oppsett i årlig kvote.

Etter planperiodens 2 første år vurderes bestandsutviklingen i de 2 arbeidsområdene, og om nødvendig justeres årlig kvote slik at bestandsplanmålene oppnås.

Kvote og avskytingsmodeller:

Kommune	Tildelinger østre region Målsetting	Avskytingsmodell
Røros øst	200	1
Os øst	65	2
Engerdal	70	3
Sum tildelinger	335	

En forutsetter en fellingsprosent på 75 % i ordinær jakt.

Godkjent oppsyns-/kontrollordning

Alle medlemmer skal ha etablert en slags oppsyn - kontroll ordning som er godkjent av kommunal viltmyndighet. Oppsynet skal foreta veiging av alle dyr, kontrollere alder og kjønn.

”Sett elg”

Det viktigste data -grunnlaget i elg - forvaltningen ved siden av fellingstillatelsen fås gjennom jaktlagenes utfylling av Sett - elgskjemaet. Det er derfor særdeles viktig at jaktlagene pålegges nøyaktighet ved føringen og hurtig innsending til vedkommende vald som videresender til viltmyndighet i vedkommende kommune.

Arealoversikt pr kommune

Kommune	Total areal i km2	Tellende areal østre område
Røros	1956	908 530
Os	1039	254.000
Engerdal	2196	554.000
I alt		1 716 530

ØSTRE ARBEIDSOMRÅDE (Tellende areal medlemslag)

Elgvald/grunneierlag	Tellende Areal	Elgvald/grunneierlag	Tellende Areal
Statskog Røros Østre Alm	322 000	Pantslått Stikkdalen	38 600
Hådalen jaktområde	128 925		
Nørdalen Viltstellområde	112 000		
Tufsingdalen viltstellområde	142 000		
Brekken Storstviltområde	124 300		
Engerdal fjellstyre	554 000		
Valsetlia	38 900		
Storvartz viltområde	75 150		

Østre arbeidsområde

Kvaliteten på sommer- og vinterbeitene i dette området er høyst forskjellig. Mesteparten av sommerbeitet i nordre del ligger innenfor det svært produktive Trondheimsfeltet og derav en voldsom høy planteproduksjon som elgen også drar nytte av. Mens vinterbeiteområdene i sør ligger på næringsfattige marker med liten planteproduksjon og elgen som har helårsbeite her blir liten og mager. Mange eldre koller med slaktevekter på bare 120-130 kg.

I det østre område er det bare utført en mindre beiteundersøkelse i forbindelse med en hovedoppgave ved NLH. Selv om det bare var noen mindre områder som ble undersøkt, ble konklusjonen ganske klar.

I lia øst for Femund mellom Røa og Elgå er vinterbeitene så sterkt nedbeitet at det begynner å bli bekymringsfullt, spesielt for den stedege elgen som holder til i dette området hele året.

NINA v/Erling Solberg var sammen med noen fra styret i region og flere representanter fra rettighetshavere på en dags befaring i vinterbeitet øst for Femund 10. mars 2000. I en kort rapport er Solbergs konklusjon meget klar. Vegetasjon i området bar tydelig preg av sterk beiting over lang tid. Tilveksten av bjørk og furu var sterkt redusert på grunn av elgbeiting. Elgbeitet i området ble vurdert som nedslitt og lite i stand til å regenerere med mindre elgbestanden i området vinterstid reduseres. Rent praktisk anbefales en langsiktig avskytningsplan for elgstammen som trekker inn i området. Trekket fra merkeprosjektet øst for Femund i 1994 syner at brorparten av elgstammen trekker nordover til Røros. Avskytningsplanen må derfor omfatte hele sommerområdet som benyttes. Alternativt er det å anta at beitesituasjon i området ytterligere vil forringes, noe som på sikt medfører redusert kondisjon og overlevelse for elgen i området.

I Tufsingdalen og områdene vest for Femund er beitene foreløpig ikke så hardt nedbeitet. Områdene her er mer fruktbare og den naturlige beiteproduksjonen større enn på østsiden, men stedvis er det også her områder med beiteskader på furu.

Vedlegg 1 **Erling J. Solbergs vurdering av beitet øst for Femunden**

Befaring av elgens vinterbeiteområde øst for Femunden 10/3 2000.

Etter invitasjon fra T. Borgos ble undertegnede med på en befaring til skogområdene øst for Femunden for å erfare og vurdere beitesituasjonen for elg i området. Med bakgrunn i tidligere vinter-tellinger og radiomerking av elgkyr er det antydning at dette området er et viktig beiteområde for elg vinterstid. Dette ble også erfart ved en rekke observasjoner under befaringsreisen. Tilsvarende bar vegetasjonen i området tydelig preg av hard beiting over tid. Skogen i området består i all hovedsak av furu med noe ispedd bjørk. Tilveksten av begge artene var imidlertid sterkt redusert på grunn av elgbeiting. Rekrutteringen av begge arter til bestanden synes å være totalt fraværende. Til tross for at enkeltstående trær innenfor 0.5 – 2.5 m delvis hadde grønt bar var mengden bar trolig for liten til at tilvekst utover nåværende høyde kan påregnes. Yngre trær fra tidligere forynging i området (anslagsvis 20-40 år gammel) bar preg av meget hard beiting opp til 2.5-3 m. Skogen i området synes tilsvarende å ha en generelt lav tilvekst som følge av kjølig klima og fattige næringsforhold. På bakgrunn av disse observasjonene ble elgbeite i området vurdert som nedslitt og lite i stand til å regenerere med mindre elgbestanden i området vinterstid reduseres.

Elgens trekk inn i området vinterstid må trolig sees i sammenheng med snøforholdene. Snømengden i området ble opplyst å være lav, men noe over normalen under befaringsreisen. Selv med dypere snø enn normalt var det ingenting som tydet på at dette affekterte elgens fremkommelighet nevneverdig. Lav snødybde begunstiger elgens bevegelser og beitesøk under vinteren og synes å være blant de mest fremtredende egenskapene for elgens valg av vinterområde. Elgens trekkmønster er erfaringsmessig meget stabilt og basert på nedarvede tradisjoner mellom ku og kalv. Til tross for at beitetilbudet synes langt bedre på vestsiden av Femunden er det derfor lite trolig at elgen i større utstrekning vil trekke over til denne siden. Med andre ord vil forvaltningen av elgen i området måtte foregå på de premisene som legges av beitesituasjonen i de nåværende vinterområdene til elgen.

Med bakgrunn i overstående erfaringer er det nærliggende å anbefale at vinterstammen i området reduseres. Alternativt er det å anta at beitesituasjonen i området vil ytterligere forringes, noe som på sikt vil medføre redusert kondisjon og overlevelse av elgen i området. Tilsvarende vil rekrutteringen til skogen totalt utebli. Til tross for at det ikke drives nevneverdig skogbruk har skogen i området en vesentlig verdi ut fra naturvern hensyn. Områdets nåværende status vil innen kort tid oppgraderes til landskapsvernområde. Regionale vernemyndigheter (Fylkesmannens Miljøvernavdeling) bør derfor så langt som mulig informeres om tilstanden slik at også disse kan besiktige område og vurdere situasjonen ut fra de fremtidige vernehensynene.

Rent praktisk er det å anbefale at man organiserer en langsiktig avskytningsplan for elgstammen som trekker inn i området. Med bakgrunn i erfaringer fra elg utstyrt med radiosendere i vinterområdet synes brorparten av elgstammen å trekke nordover til Røros hvor den oppholder seg under sommer og høst. Avskytningsplanen bør omfatte hele sommerområdet som benyttes. Erfaringsmessig vil det ofte oppstå uenighet mellom rettighetshavere der en elgstamme trekker mellom sommer og vinterområder ettersom nytte og kostnad fordeler seg ujevnt. I herværende tilfelle var det i starten forholdsvis lite gehør blant grunneierne i Røros om nødvendigheten av å redusere bestanden. Dette bør kunne løses ved å utveksle informasjon om rådende tilstand og eventuelt ved andre avbøtende tiltak (utlegg av rundballer for å forsinke trekke er en mulig løsning). Alternativt kan man søke viltmyndighetene (FM, DN) om utvidet jakttid på elg i området slik at elgen kan skytes i vinterområdene der den gjør mest skade. Denne metoden har vist seg effektiv med hensyn til å redusere bestanden i andre områder, men vil nødvendigvis avhenge av gunstige vær og føreforhold. En vinterfelling bør, som enhver bestandsreduksjon, gjennomføres med omhu slikt at ikke stammens sammensetning vesentlig forringes. Av den grunn er det å anbefale at den gjennomføres over flere sesonger.

Vennlig hilsen

Erling Johan Solberg
NINA - Trondheim